

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Biztosít a Biztosító?

Van e jogszabály biztosította joga a károsultnak közvetlenül (is) a kötelező gépjármű felelősségi biztosítással rendelkező károkozótól követelnie a kára megfizetését?

Az utóbbi időben nyugtalan vagyok attól a pillanattól kezdve, hogy beülök az autómba és elindulok vele, vagyis közlekedem. Na nem azért, mintha az autóm műszaki állapotával lenne valami baj vagy éppen a járművemre vagy személyemre vonatkozó okmányok ne lennének rendben.. Nyugtalanúságom az attól való félelem, nehogy saját hibámból másik közlekedésben résztvevőnek a járművében - vagy méginkább testi épségében- kárt okozzak.

Előrevetítem, hogy nem vagyok újdonsült vezető, régen megszáradt már a pecsét a jogosítványomon, több, mint 30 éve vezetek napi rendszerességgel. S most lekopogom, eddig még nem okoztam - egy-két koccanást leszámítva- egyéb balesetet.

Mitől jött akkor elő éppen most ez a félelem, miért lettem nyugtalan?

A címben felvetett kérdés az oka, pontosabban az, hogy kérdésként ez egyáltalán felvetődhet.

Azért ragadtam tollat e cikk megírására, hogy megosszam gondolataimat e kérdésre adott válasz mögött meghúzódó jogi bizonytalanságokról, amelyek hűsbavágóan érintik az egész autós társadalmat, mindenkit, aki a gépjárműjének forgalmi engedélye szerint annak tulajdonosaként vagy tulajdonosi jogosultság nélkül a gépjármű üzemben tartójaként közlekedik nap, mint nap járművével.

A kötelező felelősség biztosítás intézményének lényege társadalmi oldalról

A gépjárművel való közlekedés veszélyes üzem, amelynek veszélyességéhez kétség nem fér, nap mint nap tapasztalható tény, külön bizonyítást nem igénylő axióma.

Leszögezhetjük, hogy mindenki, aki gépjárművel közlekedik, az fokozott veszéllyel járó tevékenységet folytat.

Ha ebből eredően, ennek során kárt okoz, azt köteles megtéríteni a veszélyes üzem működéséből eredő károkra vonatkozó PTK 345§-ban foglaltak szerint.

E károkozásért való felelősség súlyossága arányos a gépjárművel való közlekedési tevékenység veszélyességi fokával. A felelősségnek a súlyossága abban nyilvánul meg, hogy a károkozó személy csak és kizárólag akkor mentesül e felelőssége alól, ha a kárt előidéző ok kívül esik az általa folytatott fokozott veszéllyel járó tevékenységi körön (gépjárművel közlekedés) és ez az ok a károkozó által nem is volt elhárítható.

Azokat a kárt előidéző okokat, amelyekért a károkozó nem tartozik felelősséggel, a mindennapi szóhasználat együttesen vis maior okokként szokta megnevezni. Jelen cikkben a vis maior kifejezést én is ebben az értelemben használom gyűjtő fogalomként. Az eddig bekövetkezett -gépjárművel kapcsolatos- káresemények számszerűségében elenyésző az az eseményszám, ahol vis maior ok folytán a károkozó felelősségének kérdése fel sem merülhetett vagy azt nem lehetett megállapítani.

Vagyis, aki gépjárművel közlekedik, az minden pillanatban ki van téve annak, hogy károkozónak válik, amelyért anyagi (polgárjogi) felelősséggel mindenképpen tartozik, - a vis maior

eseteket leszámítva - ezt meghaladóan az esetleges büntetőjogi illetve szabálysértési felelősséggel jelen cikkben nem kívánok foglalkozni.

Visszatérve a fokozott veszéllyel járó tevékenységre, az is könnyen belátható, hogy előre nem kiszámítható a bekövetkezendő kárnak a nagyságrendje, amely a néhány ezer forinttól a több tízmillió forintig is terjedhet.

De nemcsak a keletkező vagyoni és nem vagyoni károk összege előre számszerűsítve nem határozható meg a jövőbeni konkrét káresetekre, de az is kiszámíthatatlan, hogy a károkozó személye az éppen aktuális anyagi helyzeténél fogva képes e arra, hogy a károsultnak valamennyi kárát megtérítse. Biztosan felmerül olyan károkozás, ahol a károkozónak néhány tízezer forint kártérítés kifizetése is komoly gondot okozna.

A gépjármű felelősség biztosítás kötelező jellege

Az eddig nagyvonalakban ecsetelt bizonytalanságok kiküszöbölésére találták ki és vezették be / 42/1970(X.27) Korm. sz. rendeletig biztosan visszanyúlhatunk ebben / a gépjármű kötelező felelősségbiztosításának rendszerét, amely azon alapul, hogy minden járműnek, amely a közlekedésben részt kíván venni, rendelkeznie kell kötelező felelősségbiztosítással, s ez a minden jármű után befizetett biztosítási összeg szolgál alapul arra, hogy a konkrét káresemények során keletkezett kárösszegeket biztosan legyen miből kifizetni a károsult(ak)nak.

Minden potenciális gépjármű károkozó - aki egyben potenciális gépjármű károsult is - fizeti a biztosítási díjat azért, hogy ha ő kerül károsulti pozícióba akkor ne függjön a kárának megtérülése a károkozó anyagi teljesítő képességétől illetve személyében rejlő megtérítési készségétől.

A felelősségbiztosítási díj fizetése nem önkéntes elhatározáson alapul, nem választható lehetőség, hanem kormányrendelet szintű jogszabály által előírt fizetési kötelezettség, amelynek betartása a közlekedésben való részvételnek a feltétele, s ugyanúgy szigorúan ellenőrzött, mint a gépjárműnek és a gépjárművezetőnek az egyéb okmányai.

No most elérkeztünk a címben felvetett kérdés mélyebb jogi vizsgálatához amelyhez kiemelten az alábbi jogszabályokat hívtam segítségül:

- PTK 345-346§, 559-567§
- 2003 évi LX tv a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről, továbbiakban: biztosítókról szóló törvény
- 190/2004(VI.8.) Korm. r. a gépjármű üzemben tartójának kötelező felelősségbiztosításáról, továbbiakban: kötelező biztosításról szóló kormányrendelet (korábban a 42/1970(X. 27.) Korm. r., azt követően az 58/1991(IV.13.) Korm. r. majd a 171/2000(X. 13.) Korm. r. volt hatályban)

Első olvasatra, - jogi végzettség mellett is - a címben felvetett kérdésre az a nyilvánvaló válasz fogalmazódik meg bennem, s szerintem minden autós társamban is, hogy a károkozó autós nem tartozik közvetlenül kártérítési kötelezettséggel a károsultnak, hiszen azért fizeti a felelősségbiztosítási díjat, hogy a biztosítója helyette fizessen, ha ő 3-ik személynek - a károsultnak - kárt okozna.

Nézzük meg ezek után ennek e válasznak a jogszabályi alátámasztottságát!

A felelősségbiztosítás sajátossága

A felelősségbiztosítás - mint a vagyonbiztosítás egyik fajtája - esetében a jogi cél a 3-ik személy, a károsult kárának megtérülését biztosítani. E fizetési kötelezettség alól mentesíti a kárért felelős személyt az általa kötött biztosítási szerződés, vagyis a biztosítási esemény az, hogy beáll a biztosítottnak (károkozónak) a jogszabályon alapuló kártérítési kötelezettsége.

A felelősségbiztosítás útján a szerződő fél (a gépjármű üzembentartója s egyben a konkrét káreseményben a károkozó) a biztosítási díj fejében azt az anyagi terhet hárítja át a biztosítóra, amely őreá nehezednék akkor, amikor a káresemény bekövetkezte folytán ő volna köteles a 3-ik személynek, a károsultnak a kárát megfizetni.

E felelősségbiztosítás teremti meg a jogi alapját annak, hogy a gépjármű üzembentartója, aki a káreseményben a kárt okozta követelhesse a biztosítójától, hogy mentesítse őt az olyan kár megtérítése alól, amelyért - jogszabály szerint- ő a felelős.

E kockázatviselésnek a biztosítási díj fejében a biztosítóra való áthárítása biztonságot nyújt a károkozónak, aki számára a károsultnak okozott kár megtérítése esetleg elviselhetetlen anyagi terhet jelentene, vagy családja és maga létfenntartását veszélyeztetné, vagy netán egyáltalán nem tudna helyt állni, s ugyanezen okok miatt biztonság a károsultnak is.

A gépjármű üzembentartók, mint fokozott veszéllyel járó tevékenységet folytatók könnyen kerülhetnek károkozó helyzetbe, ezért érdekük, hogy az ilyen módon rájuk nehezedő anyagi terhek a társadalom többi érdekelt tagjai (értendő alatta valamennyi gépjárművet üzembentartó személyt) között elosztásra kerüljön a jogszabályilag kötelezővé tett és kormányhivatali szintű pénzügyi szervezetek által ellenőrzöten működtetett felelősségbiztosítási rendszer útján.

Jogi cél és annak szabályozása

A jogi cél az, hogy a károsult kára lehetőleg 100%-os biztonsággal megtérüljön, ehhez jogi eszköz az a jogszabályi kötelezés, amely előírta a felelősségbiztosítási szerződés megkötésének kötelezettségét már a 42/1970(X.27.) Korm. sz. rendelettel, amelyet követett az 58/1991(IV. 13) Korm. sz..rendelet, majd a 171/2000(X.13.) Korm. sz. rendelet és a jelenleg is hatályos 190/2004(VI. 8.) Korm. sz. r..

A kötelező felelősségbiztosítási szerződés a gépjármű üzembentartója és a biztosító között köttetik meg.

E jogszabályokban foglalt szabályozás és mikénti alkalmazása a magán és a jogi személyek tömegei számára igen nagy jelentőségűek, ezért tegyük vizsgálat tárgyává őket.

A korábbi és a jelenleg is hatályos jogszabály -190/2004(VI. 8.) Korm. sz. r. - egyöntetű következetességgel

- előírja, hogy a gépjármű a közúti forgalomban csak akkor vehet részt, ha az üzembentartója gépjármű felelősségbiztosítással rendelkezik (egyébként a gépjármű nem közlekedhet, pl. „vitrinben tartható”) 190/2004(VI. 8.) Korm. sz. r. 2§(1)
- rögzíti, hogy a kötelező felelősségbiztosítási szerződés alapján a biztosító a gépjármű üzemeltetése során okozott kárért köteles a károkozó helyett helytállni e jogszabályhelyen meghatározott - maximált - biztosítási összeghatárig 190/2004(VI. 8.) Korm. sz. r. 2§(2) bek. és 7§(1) bek.
- rögzíti továbbá, hogy ha egy biztosítási eseménnyel kapcsolatban a több jogosult megalapozott igénye meghaladja a káreseményenkénti maximált összeget, akkor a biztosító fizetési kötelezettségének az összes kártérítési igény és a jogszabályban meghatározott maximális összeg egymáshoz viszonyított arányában kell megtörténnie.

A fentiekből következően az alábbi megállapítások vonhatók le:

1. Az gépjármű üzembentartója köteles gépjármű felelősségbiztosítást kötni.

A jogszabály kógens rendelkezése folytán nincs választási lehetősége abban az esetben sem ha netalán rendelkezne, a biztosítók helytállási kötelezettségének legmagasabb mértékét meghatározó a 190/2004(VI. 8.) Korm. sz. r. 2§(2) bek. szerinti összeggel, 1250 millió forinttal, mint fedezettel, amellyel helyt állni képes és helyt állni kész lenne egy általa

okozott káresemény során keletkezett kárért, ebben az esetben sem mentesül a felelősségbiztosítási szerződés megkötésének kötelezettsége alól.

Ha nincs érvényes biztosítása az üzembentartónak akkor a gépjárművét kivonják a forgalomból a 190/2004(VI. 8.) Korm. sz. r. 5§(3) bek. szerinti

2. A biztosítókra a PTK 198§ alapján szerződéskötési kötelezettséget ír elő a 190/2004(VI. 8.) Korm. sz. r. 6§(1) bekezdése miután kimondja, hogy a biztosító köteles elfogadni az üzembentartónak a biztosítási szerződés megkötésére vonatkozó ajánlatát. (Zárójelben jegyzem meg, hogy az ajánlat nem terjed ki a biztosítási díj összegére, azt nem az ajánlattevő határozhatja meg.)
3. A felelősségbiztosító köteles a károkozó helyett helytállni a 190/2004(VI. 8.) Korm. sz. r. 2§(2) bek. és 7§(1) bek.

E helytállási kötelezettség mellé nem lép be a károkozó helytállási kötelezettsége abban az esetben sem, ha a keletkezett kár összege meghaladná a maximált összeget, hiszen erre az esetre a 190/2004(VI. 8.) Korm. sz. r. 7§(2) bek. szerinti szabály arányos megtérítési kötelezettséget ír elő a biztosítók részére, s nem azt mondja ki, hogy a különbözetként mutatkozó összeget a károkozó köteles a károsult(ak)nak megfizetni.

Ez a szabály pedig arra enged jogszerűen következtetni, hogy a jogszabályalkotó a károkozó közvetlen helytállási kötelezettségét kizárni kívánta abban az esetben, ha érvényes felelősségbiztosítási szerződéssel rendelkezik.

Ezt a következtetést támasztja alá az is, hogy a 190/2004(VI. 8.) Korm. sz. r. 4§(6) bek. mely szerint, ha nincs az üzembentartónak érvényes biztosítása, akkor a Kártalanítási Számla áll helyt a károsult felé. Itt sem azt mondja ki a jogszabály, hogy ebben az esetben a károsult a károkozóhoz fordulhat kárának megtérítéséért.

4. A 190/2004(VI. 8.) Korm. sz. r. 1 számú melléklete rendelkezik a gépjármű felelősségbiztosítás általános feltételeiről. Ennek 9§(3) bekezdése taxatív felsorolást ad azokról az esetekről, amikor a felelősségbiztosítónak un. regressz-visszatérítési igénye lehet a károkozóval, vagyis a saját szerződő felével szemben. Ez is azt igazolja, hogy a károkozónak csak a jogszabályban felsorolt esetekben és kizárólag a helyette helytálló, a vele biztosítási szerződést kötő biztosítójával szemben áll fenn -visszatérítésként- fizetési kötelezettsége. E visszatérítési kötelezettségnek a mértéke is meg van határozva a 9§ (4)-(7) bekezdésekben, amelyekből látható az is, hogy nem egyezik meg az okozott kár összegével illetve a károsultnak megtérített összeggel, vagyis nincs egyenes összefüggés közöttük.
5. A PTK-nak a felelősségbiztosításról szóló 559§(4) bek. , amely arról szól, hogy a károkozó és a károsult megállapodása a kárrendezésre vonatkozóan a felelősségbiztosítóra csak akkor terjed ki, ha a biztosító a megegyezéshez hozzájárult. Ez a rendelkezés is arra utal, hogy jogszabályilag van a fizetési kötelezettség közvetlenül a felelősségbiztosítóra telepítve és nem a károkozóra.

A fenti megállapítások, amelyek jogszabályokon alapulnak, megerősítik és alátámasztják a címben feltett kérdésre adott válaszomat.

A kifejtett jogi véleményem fenntartása mellett azonban látnom kell és látom is, hogy a hatályos jogunkban vannak olyan rendelkezések amelyek gyengítik azt, végső soron az éppen ellenkező következtetések levonásához is segítségül hívhatóak, ezért vetettem fel a kérdést és tartottam szükségesnek a megválaszolását.

Jelenlegi jogi szabályozásunkban rejlő bizonytalanságok a feltett kérdés kapcsán

1. PTK 599§(2) A biztosító a megállapított kártérítési összeget csak a károsultnak fizetheti; a károsult azonban az igényét közvetlenül a biztosító ellen nem érvényesítheti.

Ez a rendelkezés azt sugallja, mintha közvetlenül a károkozónak állna fenn helytállási kötelezettsége a károsulttal szemben.

PTK 567§(3) A kötelező biztosítás, valamint a külön törvényben szabályozott nem-piacképes kockázatos biztosítás szabályait jogszabály a törvénytől eltérően állapíthatja meg.

Ez a rendelkezés ad lehetőséget arra, hogy az idézett PTK 599§(2) bek.-től jogszabállyal el lehessen térni. Az eltérésről szóló jogszabály pedig a 190/2004(VI. 8.) Korm. sz. r. 2§(2) bek. és 7§(1) bekezdései, amelyek azt mondják ki, hogy a felelősségbiztosító köteles a károkozó helyett helytállni.

2. A 190/2004(VI. 8.) Korm. sz. r. 8§(1) bek. szerint: A károsult kártérítési igényét e rendelet alapján, a biztosítási szerződés keretei között a károkozó gépjármű üzemeltetőjének e rendelet szerinti biztosítójával szemben közvetlenül, vagy a Kártalanítási Számla kezelőjével szemben is jogosult érvényesíteni.

A 190/2004(VI. 8.) Korm. sz. r. 9§(3) bek. szerint: Ha - a Magyar Köztársaság területén kívül- a zöldkártya rendszer valamely országában az Európai Unió, illetve az Európai Gazdasági Térség területén telephellyel rendelkező gépjármű(a magyarországi telephelyű gépjármű kivételével) üzemeltetésével kárt okoznak, és a Magyar Köztársaság területén lakóhellyel illetve székhellyel rendelkező jogosultnak e károk miatt a károkozó gépjármű-felelősségbiztosítójával szemben kártérítési igénye keletkezik („szenvedett kár”), kártérítési igényét a károkozó gépjármű felelősségbiztosítója által Magyarországra kijelölt kárrendezési megbízottjához is benyújthatja.

A károsult igényét választása szerint a károkozóval vagy a károkozó felelősségbiztosítójával szemben közvetlenül is érvényesítheti.

Ez utóbbi jogszabályhely speciálisan arra az esetre vonatkozik, amikor külföldi telephelyű gépjármű a károkozó, a károsult pedig magyar telephelyű károsult és Magyarországon kívüli területen történik a káresemény. Ebben az esetben van a károsultnak választási joga és közvetlenül a károkozóval szemben való fellépésre jogi lehetősége.

Álláspontom szerint ez általános szabályként nem értelmezhető, de mindenképpen zavart okozhat a jogalkalmazásban.

3. A PTK 339§ -a szerint: Aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni.

Ez a szabály a szerződésen kívüli károkozásra, mint felelősségi alakzatra vonatkozik. Ilyen szerződésen kívüli károkozás valósul meg, amikor a közlekedésben az egyik gépjármű illetve annak vezetője egy másik gépjárműben kárt okoz.

A cikkben eddig azt fejtegettem, hogy a kötelező felelősségbiztosítás alapján a károkozó felelősségbiztosítója tartozik helyt állni az okozott kárért.

A problémát azonban az okozza, hogy ez a felelősségi alakzat jogi lehetőséget kínál arra, hogy erre a jogcímre alapítottan közvetlenül a károkozóval szemben lehessen igényt előterjesztene a károsultnak a kár megtérítése iránt.

A felelősségbiztosításról szóló 190/2004(VI. 8.) Korm. sz. r. 2§(2) bek. és 7§(1) bekezdései ugyan kimondják, hogy a felelősségbiztosító köteles a károkozó helyett helytállni, azonban odáig már nem mennek el ezek a rendelkezések (sajnos mások sem) , hogy kizárnák a PTK 339§-a szerinti jogi alapon az igényérvényesíthetőségnek közvetlenül a károkozóval szembeni útját.

Ez a joghézag nem újkeletű, a felelősségbiztosítás jogszabályi hátterének kialakulásától kezdődően fennáll, azonban eddig nem okozott sérelmet a felelősségbiztosítással rendelkező biztosítottaknak. Hiszen életszerűtlen, hogy a károsult a helytállásra létrehozott és arra anyagi erővel készen álló felelősségbiztosító helyett a számára ismeretlen anyagi helyzetben lévő károkozótól akarja a kártérítését megkapni esetleg évekig tartó pereskedéssel.

E helyzet azonban 2008 augusztus 15-ével megváltozott, amikor is a MÁV Általános Biztosító Egyesület, amely gépjármű kötelező biztosításokkal (is) foglalkozott a PSZÁF kormányhivatali szerv intézkedése folytán a tevékenységét befejezte, s nem tudni még, hogy mennyi káreseményben érintett, mint helytállni köteles felelősségbiztosító és azt sem tudni, hogy elegendő vagyona van e ahhoz, hogy az ezzel kapcsolatos kötelezettségeinek eleget tegyen.

Ez a helyzet előidézte a PTK 339§-nak a fontosságát e területen is, azzal, hogy jogcímet ad bírósági keresethez a károkozóval szembeni közvetlen fellépésre. Miután megszűnt a helytállásra kötelezett biztosító, így a károkozó maradt megtámadható.

Ezen a ponton talán már nem csak én, hanem az egész autós társadalom érzi, hogy milyen igazságtalan és méltánytalan helyzet állt elő, s hogy ez nagyon sokunkat érinthet.

Amennyiben a károkozó felelőssége és fizetési kötelezettsége a PTK 339 §-on alapulva a fentiek szerint megállna, úgy álláspontom szerint a PTK-nak azon alapelve sérülne, miszerint a szerződéssel kikötött szolgáltatásért ellenszolgáltatás jár. Ugyanis akkor az a kérdés merül fel, hogy az üzemeltető által fizetett biztosítási díj, mint ellenszolgáltatásért milyen szolgáltatást nyújt a biztosító, másképpen szólva hol van az egyensúly a szolgáltatás és ellenszolgáltatás között.

Megjegyzem, hogy jelen kérdés a gépjármű felelősségbiztosításon kívül az egyéb felelősségbiztosítások esetében is felmerül (vagyonbiztosítással vegyes felelősségbiztosítás, klb foglalkozások végzéséhez kötelezően előírt felelősségbiztosítások stb.).

Amennyiben a károkozó a PTK 339§ szerint marasztalhatóvá válna, innen már csak egy lépés, hogy a PTK 344§ alapján a károsult egyetemleges marasztalás iránti kérelmet terjeszthessen elő a károkozóval és felelősségbiztosítójával szemben. A megszűnt MÁV Általános Biztosító Egyesület biztosítottjai igen rosszul járnának, mert egyedül maradtak a károkozóval szemben.

A gondolatmenetet folytatva a károkozóval szembeni közvetlen fellépés nem csak magától a károsulttól származhat, hanem az ő Casco biztosítása alapján neki helytálló biztosítója is kezdeményezheti, mivel a PTK 558§(1) bek. szerint a károsultnak a biztosítója a törvényi engedményese lett a helytállás mértékéig.

Nem hiszem, nem akarom hinni, illetve remélem, hogy mindezekre nem kerülhet sor!

Jogi szabályozásra javaslataim

1. Egyértelműen kell megfogalmazni a károsultnak a kárrendezéséhez való jogát, a kárrendezés útját módját.

Ennek során ki kell zárni annak jogi lehetőségét, hogy a károkozó üzemeltetővel szemben kártérítési igényt lehessen érvényesíteni bárkinek is, bármilyen jogcímen is, ha az üzemeltető érvényes felelősségbiztosítással rendelkezik.

2. Ki kell mondani, hogy kötelező felelősségbiztosítás esetében a biztosító helytállási képességéért és készségéért az állam szavatol a kötelező biztosítással rendelkező személy irányában, vagyis a felelősségbiztosító helytállási kötelezettsége bármilyen okból történő nem teljesítésének kockázata a kötelező felelősségbiztosítás biztosítottját nem terheli.
3. A károkozó felelősségbiztosítója és a károsultnak kártérítést nyújtó biztosítója egymás közötti viszonylatában szabályozást igényel a felelősségbiztosító helytállási kötelezettségének nem teljesítésében rejlő kockázatviselés kérdése.

Mindaddig, amíg a jelenlegi jogi szabályozás áll fenn, addig nem lehetünk nyugodtak, hogy a címben felvetett kérdésre a válasz mindenki számára egyértelmű.

A cikket készítette 2008 október 8-án : Dr Fazekas Katalin ügyvéd